

PRESTIGIUL PERSONALITĂȚII – VALOARE FUNDAMENTALĂ A OMENIRII ÎNTR-UN STAT DEMOCRATIC

Drd. Igor SOROCEANU

*Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor
Interne a Republicii Moldova, Chișinău, Republica Moldova
soroceanu94igor@gmail.com*

Abstract: *The prestige of the personality – fundamental value of humanity in a democratic state.*

The rule of law is one of the most discussed concepts of constitutional law and is indisputably related to the transition from state law to the rule of law. In the literature, contradictory opinions have sometimes been stated, according to which the rule of law corresponds to anthropological needs or that it is a myth, a postulate and an axiom, and on the other hand, the rule of law is a pleonasm, a legal nonsense. The concept of the rule of law is a constitutional reality whose foundation is found in the mechanisms of state power, in the relationship between power and freedom of each individual in society and in the application of the principle of legality in state activity, but also in the behavior of each member of society.

Keywords: *person, rule of law, human dignity, supreme law, rights and freedoms of citizens.*

Introducere

Uniunea Europeană nu este doar o piață comună, ci reprezintă o uniune bazată pe valori comune, care formează identitatea europeană. Aceste valori sunt înscrise în Tratatul privind Uniunea Europeană și includ, de asemenea, drepturile, libertățile și principiile consacrate în Carta Drepturilor Fundamentale: „Uniunea este întemeiată pe valorile indivizibile și universale ale demnității umane, libertății, egalității și solidarității; aceasta se întemeiază pe principiile democrației și statului de drept. Uniunea situează persoana în centrul acțiunii sale, instituind cetățenia Uniunii și creând un spațiu de libertate, securitate și justiție”.

Carta reunește într-un text unic toate drepturile personale, civile, politice, economice și sociale de care beneficiază toți cetățenii Uniunii și se aplică instituțiilor UE și statelor membre atunci când pun în aplicare legislația UE.

Orice cetățean al unui stat membru deține, în mod implicit, cetățenia Uniunii, în plus față de cetățenia sa națională. Drepturile pe care le implică cetățenia UE includ, printre altele, dreptul de a circula și a locui liber pe teritoriul UE. Un grup de un milion de cetățeni europeni pot solicita în mod direct Comisiei Europene să propună o anume inițiativă legislativă (Inițiativa cetățenească europeană).

Prin noțiunea de atribute ale statului – se înțelege dimensiunile lui definitorii, astfel cum rezultă din dispozițiile constituționale, ca expresie a voinței politice și determinate de regimul politic și în același timp valori de principiu ale ordinii constituționale.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. La momentul actual, importanța și scopul de elaborare a prezentului demers științific, apare din intenția autorului de a cerceta detaliat și multiaspectual repererele generale cu privire la rolul și locul prestigiului personalității (demnității umane) într-un stat de drept, precum și informarea publicului larg despre esența generică a terminologiei respective.

Materiale utilizate și metode aplicate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de mai multe și diverse metode de cercetare științifică care au făcut posibilă investigarea corespunzătoare a subiectului titlului, dintre care putem enumera: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, precum și metoda comparativă.

Baza teoretico-juridică a demersului științific cuprinde legislația primordială în vigoare, literatura de specialitate atât autohtonă cât și din alte state – care direct sau indirect, abordează esența și conținutul termenului de „demnitate umană”.

Rezultatele obținute și discuții. Statul de drept, pluralismul, democrația, societatea civilă sunt incontestabil valori universale ale gândirii și practicii politice contemporane și se regăsesc exprimate normativ și în *Constituția Republicii Moldova*, dar și în documentele internaționale. Atributele statului configurează calitatea acestuia de subiect de drept constituțional și definesc puterea, dar și raporturile complexe dintre stat și cetățeni și celelalte subiecte de drept constituțional.¹

1 *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994, în vigoare din 17.08.1994.

Prin urmare, una dintre cele mai importante valori fundamentale a cetățeanului într-un stat de drept, o constituie – **demnitatea umană**.

Demnitatea umană² este un criteriu de apreciere între oameni. Ea vine din propria fire, dar, desigur, și de la alți oameni. Demnitatea umană trebuie să fie una pentru toți. Însuși omul trebuie să fie demn că e om.

În preambulul *Declarației Universale a Drepturilor Omului*³ este înscris principiul potrivit căruia „demnitatea este inerentă tuturor membrilor familiei umane”, iar în art.1 se arată că „toate ființele umane se nasc libere și egale în drepturi”. Art.12 al aceluiași document conține precizări de rigoare, precum că „Nimeni nu va fi supus unor imixțiuni arbitrare în viața sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondență, nici a unor atingeri ale onoarei sau reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de imixțiuni sau atingeri”. Deci, toți sunt egali în drepturi indiferent de rasă, sex, credință, etc.

Noțiunea „demnitate” exprimă onoarea, prestigiul, considerația, cinstea, stima, buna credință, probitatea, corectitudinea, onestitatea, respectul, prețuirea de care se bucură o persoană, adică integritatea ei morală, latura morală a personalității sale.⁴

Libertatea, integritatea corporală, sănătatea și chiar viața omului dobândesc adevărata lor valoare numai în măsura în care acestea se bucură de demnitate atât în raport cu propria sa persoană, cât și în raport cu ceilalți membri ai societății.

Demnitatea umană a persoanei poate fi privită sub două aspecte: subiectiv și obiectiv. Din punct de vedere subiectiv, demnitatea persoanei constă în sentimentul de prețuire pe care fiecare îl are față de sine. Aspectul obiectiv al demnității vizează bunul renume, reputația, stima și considerația de care se bucură persoana din partea celorlalte persoane.⁵

Pare că a căuta să definim conceptul de demnitate umană este o încercare temerară. El face parte dintre acele profunde și complexe concepte

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Plea for Human Dignity”, în *Scientia Moralitas. Human Dignity – A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, Volume 1, pp. 29-43.

3 *Declarația Universală a Drepturilor Omului* a fost adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948.

4 Corneliu Turuianu, *Infrațiuni contra demnității persoanei*, București, Editura Științifică, 1974, p. 18.

5 Octavian Loghin și Tudorel Toader, *Drept penal român: partea specială*, București, Casa de editură și presă «Șansa» S.R.L., 1994, p. 201.

pe care marea noastră majoritate (aflată în iureșul vieții) tinde să creadă că le cunoaște și pe care tinde să le utilizeze frecvent și cu aplomb (retoric), dar care, în fond, le rămâne, în cele mai numeroase cazuri, inaccesibile sau cu o semnificație implicită, superficială, rudimentară.

Tratând cu atenție acest concept, considerăm că el presupune următoarele caracteristici:

- ♦ Omul să fie tratat și respectat ca ființă umană, înzestrată cu conștiință, cu sensibilitate.
- ♦ Omul să fie tratat ca o ființă care decide, aptă să decidă, cu drept de a decide; decizia reprezintă o caracteristică esențială a ființei umane; ea este elementul de exprimare/de manifestare a capacității omului de a fi pe măsura hotărârii sale, a voinței, a orientării și a opțiunilor sale normativ-valorice.
- ♦ Omul să aibă posibilitatea (reală) să-și edifice propriul destin, în funcție de educația, capacitățile, tenacitatea, perspicacitatea, curajul, energia, înțelepciunea și idealurile sale; să dea vieții sale sensul pe care și-l dorește (fără a leza, de bună seamă, demnitatea semenilor).
- ♦ Să existe condițiile favorabile asigurării unui cadru omenesc de viață, respectiv: posibilitatea de a munci; posibilitatea de a trăi în siguranță; posibilitatea de a trăi în înțelegere; posibilitatea de a se odihni; posibilitatea de a avea liniște; posibilitatea de a fi încrezător (în șansa sa, în semenii săi, în el însuși); posibilitatea de a se bucura de atașament; posibilitatea de a se acorda încredere; posibilitatea de a spera; de a avea propriile speranțe.
- ♦ Omul să poată spune ce are de spus; să nu i se interzică asumarea unor atitudini pe care le consideră juste, necesare momentului și locului în care se află; să fie ascultat, luat în considerație.
- ♦ Omului să nu i se fure gândurile; să poată gândi (atât cât este capabil să gândească); să nu i se confişte trăirile, sentimentele; să poată exprima ceea ce simte, stările prin care trece (atent mereu la confortul și respectul semenilor săi).
- ♦ Omul să aibă posibilitatea să se educe, să se informeze, să se cultive, să învețe, pe măsura aspirației sale la propria educație, informare și existență cultivată.
- ♦ Să fie luate în considerație opțiunile sale, ca date principale prin care fiecare își exprimă personalitatea, respectul de sine.
- ♦ Omul să aibă posibilitatea (reală) să se pregătească și să practice profesia preferată; să aibă cariera pe care și-o dorește și prin care aspiră

să se împlinescă (crede că ea dă vieții sale consistență, densitate, valoare, temei, rost).

- ✦ Niciun om să nu fie tratat ca un animal, ca un obiect (neînsuflețit), ca o marfă.
- ✦ Niciun om să nu fie umilit, batjocorit, torturat, jignit, expus la condiții devastatoare (generatoare de dezechilibre mentale, emoționale, psihice, de mutilări fizice).
- ✦ Fiecare om să fie considerat și tratat drept prioritatea priorităților oricărui demers conceput de oameni, în raport cu lucrurile și interesele lumii; el să reprezinte întotdeauna scopul nostru suprem, a tot ceea ce decidem și a tot ceea ce facem.
- ✦ Fiecare om să fie tratat potrivit meritelor, contribuției, dăruirii, sacrificiului, curajului, eroismului său, potrivit talentelor, aptitudinilor și implicării sale creatoare.
- ✦ Fiecare om, să aibă posibilitatea să crească, să sporească lăuntric atât cât poate și cât dorește să crească și să sporească sufletește.
- ✦ Omul să aibă acces la adevăr; să nu fie mințit, alimentat cu adevăruri fabricate, cosmetizate, parțiale; să nu fie expus diversivunii, confuziei; el să poată ști, în orice moment, cum stau lucrurile.
- ✦ Omul este întotdeauna conceput împreună cu onoarea sa; el este asociat cu onoarea lui intrinsecă: onoarea de a fi om.
- ✦ Nicio ființă umană să nu fie intimidată, să nu fie descurajată să se exprime pe ea însăși, să propună propriul punct de vedere, propria abordare, propria viziune (care, desigur, nu încalcă demnitatea umană însăși).
- ✦ A ține seama de faptul că ființa umană este sensibilă; ea este traversată de îndoieli și incertitudini, de confuzii și ezitări, de fanatisme și prejudecăți, de speranțe și aspirații.
- ✦ Omul să aibă mereu șansa și încrederea în trăirea fericirii; a ține seama că viața fiecăruia (dintre noi) este sortită fericirii, realizării ei.
- ✦ Fiecare om să își poată proteja viața intimă și să aibă siguranța protejării intimității existenței sale.
- ✦ Fiecărei ființe umane să i se respecte credința, cultura întru care a crescut, s-a format sau întru care a optat (într-un moment al vieții sale) de bunăvoie.
- ✦ Fiecare ființă umană să fie lăsată să viseze, pe măsura proiecțiilor, creativității și aspirațiilor ei.
- ✦ Fiecare om să poată realmente să spere în mai bine, în mai frumos, în profunzimile și miracolele lumii. Toate aceste caracteristici ale

conceptului de demnitate umană reprezintă coordonate principale în conceperea și practicarea educației, la orice nivel și sub orice formă s-ar manifesta ea.⁶

Legislația noastră apără onoarea, demnitatea și reputația profesională a subiectului de drept prin stabilirea obligației generale de abținere de la orice atentate la aceste drepturi ale persoanei și prin oferirea apărării judiciare în caz că acestea au fost încălcate. Abținerea de la orice atentat și dreptul de a cere să fie apărate constituie obiectul dreptului la onoare, demnitate și reputație profesională.

Deși raportul juridic ce reiese din dreptul la onoare, demnitate și reputație profesională este absolut, din momentul în care el este încălcat, apare raportul juridic relativ, în acest caz cercul nedeterminat de persoane obligate a nu încălca dreptul subiectiv se reduce la o persoană concretă care a lezat onoare, demnitatea și reputația profesională a persoanei.

Prin urmare, principala calitate a acestui drept constă în posibilitatea subiectului de a cere tuturor să se abțină de la răspândirea informațiilor denigratoare și necorespunzătoare realității, ori, persoana poate pretinde o părere adecvată și meritată despre sine.⁷

*Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002*⁸ conține un articol întru totul dedicat apărării onoarei, demnității și reputației profesionale, și anume art.16 care prevede că: „Orice persoană are dreptul la respectul onoarei, demnității și reputației sale profesionale”.

Persoanele fizice și juridice sunt în drept să ceară dezmințirea informațiilor care lezează onoare, demnitatea, reputația profesională numai în acele cazuri în care ele corespund realității. Răspândirea informației care lezează onoare, demnitatea sau reputația profesională, dar care corespunde realității, nu dă dreptul reclamantului de a cere dezmințirea acestor informații. De asemenea, nu pot fi dezmințite informațiile se cuprind în hotărârile și sentințele judiciare, demersurile în scris (verbale) și depozitiile martorilor adresate anchetei sau instanței de judecată în procesul soluțio-

6 M.Cojocariu, *Strategii educaționale centrate pe beneficiarul învățării. Constructivism și practici eficiente*, Bacău, Alma Mater, 2010, pp. 69-70.

7 Olivia Pârțac, *Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale în Republica Moldova*, Chișinău, Î.S.F.E.P., „Tipografia Centrală”, 2005, p. 29.

8 *Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002* // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.82-86 din 22 iunie 2002. A fost pus în aplicare prin Legea nr.1125 – XV din 13 iunie 2002. Conform Legii nr.1565-XV Codul civil a intrat în vigoare la data punerii în aplicare a Codului de procedură civilă a Republicii Moldova.

nării unei cauze, în ordonanțele de anchetă și administrative, în hotărârile organelor puterii și administrației de stat, comisiilor de atestare, în actele despre aplicarea față de lucrător a sancțiunii disciplinare și în alte documente oficiale, pentru atacarea cărora legislația prevede o altă cale.

În cazul răspândirii informațiilor care lezează reputația profesională a persoanei juridice, ea este în drept să ceară dezmințirea lor, schimbarea documentelor emise, publicarea replicii în mijloacele de informare în masă, declararea informației ca fiind neveridică. Persoana juridică este în drept să ceară și repararea prejudiciului cauzat. Prejudiciul moral cauzat persoanei juridice nu poate fi compensat, prejudiciul moral compensându-se numai persoanelor fizice, fiindcă numai acestea pot suporta suferințe psihice sau fizice.

Onoarea, demnitatea și reputația profesională constituie elemente de identificare și autoidentificare ale personalității. Și nu în zadar acestor atribute ale persoanei li se acordă un loc aparte, dar care urmează, în opinia noastră, a fi dezvoltat cu prevederi legislative noi în domeniu.

În doctrină cea mai deasă referire o găsim la demnitatea morală, dar nu mai puțin importantă este și demnitatea fizică. E bine cunoscut faptul că corpul uman reprezintă învelișul biologic al persoanei umane. De aceea nu e de mirare faptul că, legiuitorul apără corpul uman deseori chiar și împotriva voinței titularului său.

Cele mai grave infracțiuni împotriva corpului uman au fost codificate și inserate în *Codurile Penale*. Sunt infracțiunile tot-cunoscute și cu o „vârstă” mai mare în timp, așa cum ar fi: infracțiunea de omor, pruncuciderea, cauzarea leziunilor corporale etc.

Dintre cele „mai noi” infracțiuni, care sunt ca un ecou al timpurilor noastre, aș dori să menționez în primul rând, traficul cu organe umane; clonarea ființelor umane; tortura, tratamentul inuman și degradant, și nu în ultimul rând – traficul de ființe umane.

Concluzii

Demnitatea umană este o necesitate, și, în același timp, o condiție de care este legată însuși existența ființei umane ca individ, ca „*homo sapiens*”. Nu în zadar, în toate actele internaționale de rând cu proclamarea drepturilor omului se subliniază obligativitatea respectării demnității umane. Anume din considerentele de mai sus, susținem că trebuie protejată și demnitatea fizică într-o egală măsură cu demnitatea morală.

Fiecare națiune își are comorile sale naționale, care îi determină identitatea, dar și demnitatea națională, care e legată de sentimentul național, de datinile strămoșești, de patrimoniul cultural, de limbă, etc. Demnitatea națională corelează direct cu iubirea față de țară și de neam, față de pământul natal. Fiecare popor trebuie să fie apreciat ca identitate națională și respectat în concertul popoarelor lumii. Respect și reciprocitate, iată caracteristicile de bază ale demnității naționale.

În încheiere, parafrazând cuvintele domnului Adrian Năstase⁹, care a considerat drepturile omului – religie a sfârșitului de secol, consider că drepturile personalității¹⁰ vor constitui o religie a mileniului trei. Numai cu o personalitate umană multilateral dezvoltată, demnă atât din punct vedere moral cât și fizic, care-și știe și chiar conștientizează valoarea sa inedită, se poate păși într-un nou secol, nou mileniu.

Bibliografie selectivă:

- * *Codul civil al Republicii Moldova* nr.1107-XV din 6 iunie 2002/Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.82-86 din 22 iunie 2002. A fost pus în aplicare prin Legea nr.1125 – XV din 13 iunie 2002. Conform Legii nr.1565-XV Codul civil a intrat în vigoare la data punerii în aplicare a Codului de procedură civilă a Republicii Moldova.
- * Cojocariu, M., *Strategii educaționale centrate pe beneficiarul învățării. Constructivism și practici eficiente*, Bacău, Alma Mater, 2010.
- * *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994, în vigoare din 17.08.1994.
- * *Declarația Universală a Drepturilor Omului* a fost adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948.
- * Loghin, Octavian și Toader, Tudorel, *Drept penal român: partea specială*, București, Casa de editură și presă «Șansa» S.R.L., 1994.
- * Năstase, Adrian, *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, București, Institutul Român pentru Drepturile Omului, 1992.
- * Pârțac, Olivia, *Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale în Republica Moldova*, Chișinău, Î.S.F.E.P., „Tipografia Centrală”, 2005.

9 Adrian Năstase, *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, București, Institutul Român pentru Drepturile Omului, 1992.

10 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

- ♦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Plea for Human Dignity”, în *Scientia Moralitas. Human Dignity – A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, Volume 1, pp. 29-43.
- ♦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- ♦ Turuianu, Corneliu, *Infracțiuni contra demnității persoanei*, București, Editura Științifică, 1974.